

nytt
från **FSS**

FÖRENINGEN
SVERIGES
SOCIALCHEFER

Red. Arne Borg

Slå vakt om solidaritet och demokrati inom socialtjänsten

Vid föreningens årsmöte den 23 november 1986 antogs följande uttalande.

Under 1970-talet fördes det en livlig och stark ideologisk debatt om hur den framtida socialtjänsten skulle se ut. I denna deltog Sveriges socialchefer intensivt. Debatten krönades med framgång när riksdagen 1980 antog den nya socialtjänstlagen. I stället för den gamla auktoritära och myndighetsorienterade socialvården fick vi därmed en ny serviceinriktad socialtjänst, byggd på frivillighet, respekt och samarbete med enskilda och grupper.

Den kommunala socialtjänsten har sedan lagstiftningens tillkomst på flera områden genomgått stora, positiva förändringar. Det gäller inte minst utvecklingen inom barnomsorgen samt servicen och omvårdnaden för våra äldre. Även inom individ- och familjeomsorgen finns det gott om exempel på ett medvetet och banbrytande utvecklingsarbete i socialtjänstlagens anda. Men det finns samtidigt inslag i utvecklingen som inger oro. I detta uttalande tar föreningen i första hand upp vissa speciella frågor när det gäller socialtjänstens individ- och familjeomsorg.

Parallellt med de konservativa vindar som har blåst in över andra samhällsområden har diskussionen om socialtjänsten ändrat karaktär.

Det är inte längre demokrati i verksamheten och solidaritet med klienten som betonas. Allt oftare ställs krav på kontrollstrategier i stället för frigörande arbetsmetoder. Ett flertal lagändringar i repressiv riktning har genomförts eller planeras. Ett exempel på det är det sk öppenvårdstvånget som infördes den 1 juli 1985. Ett annat är de skärpningar i vården av ungdomar som missbrukar eller begår brott som har krävts på senare tid. Ett tredje den utvidgning av tvånget mot vuxna missbrukare som socialministern har förespråkat. Ett fjärde exempel är de inbrytningar i sekretesslagstiftningen som har aviserats från regeringshåll och i riksdagen.

Föreningen Sveriges Socialchefer vill påminna om att den vård som bestods ungdomar på de gamla ungdomsvårdsskolorna ofta gjorde ont värre. Ungdomarna befästes i sitt missbruk eller sitt kriminella beteende. Allt fler erfarenheter tyder också på att tvångsvård på olika sorters kollektiv får samma olyckliga konsekvenser för de berörda ungdomarna. Det finns anledning att med skärpa ta avstånd från de tankar som har förts fram om en höjning av åldersgränsen för tvångsvård av ungdomar och om att i ökad utsträckning vårda ungdomar på den nämnda typen av institutioner. Det finns idag gott om exempel på att socialt arbete i öppna former, grundad på respekt för ungdomarnas självbestämmanderätt och integritet, har störst möjlighet att bli framgångsrik. Genom intensifierad forskning och utvecklingsarbete finns det goda möjligheter att ytterligare utveckla och förbättra de resursfrigörande arbetsmetoder som enligt socialtjänstlagen ska vara dominerande inom socialtjänsten.

När det gäller de yngre barnen har det förts på en allt intensivare debatt om tvångsomhändertaganden. Den politiskt och fackligt allsidigt sammansatta socialberedningen har presenterat ett betänkande med förslag till förbättringar av lagen som skall

stärka rättssäkerheten och garantera att barnets behov sätts i centrum och får en allsidig belysning. I stället för att på vanligt sätt låta betänkandet gå ut på remiss har socialministern beslutat att låta en ensamutredare göra en ny översyn. Några skriftliga direktiv för denna har inte getts. Föreningen vill uttala sin starka förvåning över att ministern på detta sätt har undanhållit allmänheten och kommunernas politiker och socialarbetare de överväganden och förslag som betänkandet innehåller.

Förhållandena inom den psykiatriska tvångsvården har länge varit en skamfläck. Ett förslag från socialberedningen till en radikal förändrad lagstiftning på området övervägs sedan mer än två år inom regeringskansliet. Det är enligt Föreningens mening hög tid att socialministern ger till känna sin avsikt att skyndsamt presentera en proposition till riksdagen på grundval av socialberedningens betänkande.

Kampen mot sjukdomen AIDS förs nu på bred front i samhället. Det är viktigt att de åtgärder som vidtas bygger på samarbete med dem som nu drabbats eller löper risk att drabbas av HIV-virus. En befogad rädsla för att sjukdomen skall bli allmänt spridd i Sverige får inte leda till lagändringar som bryter mot den inriktning på frivillighet och respekt för individen som har kommit till uttryck i socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen. Sker detta kommer situationen att förvärras genom att människor blir rädda och håller sig undan och risken för smittspridning ökar.

Människors svårigheter bör i största möjliga utsträckning mötas med generella åtgärder. Det finns ingen anledning att överge strävandena att genom generella socialpolitiska åtgärder och genom strukturella förändringar i samhället förbättra livsvillkoren också för de svaga grupperna i samhället. Detta synsätt har också i årtionden kännetecknat den svenska socialpolitiken.

Under 1980-talet har dock denna debatt trängts undan och allt starkare röster höjts för att i första hand en förstärkning av de individuella åtgärderna är nödvändig för att lösa de problem som tidigare troddes kunna lösas genom allmänna insatser och generella socialpolitiska åtgärder.

Det är viktigt att statsmakterna håller fast vid den generella inriktningen i socialpolitiken. Föreningen Sveriges Socialchefer vill i detta sammanhang återigen hävda att den ekonomiska grundtryggheten måste kunna lösas på annat sätt än genom individuellt behovsprövad hjälp i den utsträckning som nu sker. En "SOFT-reform" av något slag måste komma till stånd. När socialtjänsten befrias från uppgiften att administrera en allt mer omfattande socialbidragsverksamhet ökar också förutsättningarna att utveckla socialtjänsten i den riktning socialtjänstlagen anger.

Klientorganisationerna har i olika sammanhang på senare tid aktualiserat flera av de frågor som har tagits upp här. Föreningen vill framhålla att den i allt väsentligt delar den oro över utvecklingen inom socialtjänsten hittills under 1980-talet som klientrörelsen har gett uttryck för.

I stället för en återgång till förlegad kontroll- och myndighetsorienterade arbetssätt kräver vi att lagstiftaren tillsammans med oss på fältet fortsätter en utveckling av socialtjänsten som bygger på tillit, demokrati och solidaritet.

Våra recensenter

Jarmo Laino är doktorand i finska, sociallingvistik vid Uppsala universitet, *Dagmar Lagerberg* docent vid barnhälsovården vid Akademiska sjukhuset, Uppsala, *Urban Janlert* distriktsläkare arbetar vid samhällsmedicinska enheten i Luleå, *Lars Lindström* universitetslektor vid institutionen för bildpedagogik, Konstfackskolan, Stockholm.

Mödravård och språkmiljöer

NATCHEV, EIJA & SIRÉN,
ULLA 1985.

Till vilka språkmiljöer föds barn år 1985?

En undersökning i Stockholms stad.
105 s + bil.

Rapporten kan beställas från FoU-byrån. Socialförvaltningen, 106 64 Stockholm.

Beskrivningen av den språkligt-sociala miljö som blivande svenskar möter och formas av har utökats med ett undersökningsområde. E Natchev och U Sirén vid Högskolan för lärarutbildning i Stockholm har i samarbete med Socialförvaltningen och mödravårdscentralerna genomfört en studie av vilka de språkmiljöer är som barn föds in i. Blivande mödrar har under barnmorskors handledning besvarat en enkät. Under en sexveckorsperiod har man försökt nå alla de graviditeter i Stockholm, där minst en av föräldrarna har ett annat huvudspråk (bäst behärskade språk enligt moderns bedömning) än svenska. Undersökningen täcker halva årskullen stockholmsbarn och utfördes i sin helhet på endast fyra månader.

Inledningsvis behandlas problemen kring en relevant språkregistrering och dess betydelse för olika typer av samhällsplanering. Man konstaterar brister i de beräknings-

grunder som kommunerna och SCB tillämpar. Man pekar också på förslag som förespråkats av utredningar och Socialstyrelsen, men som inte hörtsammats. De centrala frågorna i studien är: vilka språk använder föräldrarna när båda eller endera har ett annat huvudspråk än svenska; vilka språk kommer barnen att konfronteras med; vilka behov av kommunal barnomsorg kommer att finnas. Man har också försökt utröna hur och i vilken grad mödravårdscentralerna kan samla in data. Andra syften har varit att se när blivande föräldrar blir medvetna om språkvalsproblematiken och om det föreligger skillnader mellan olika grupper. Mödravårdscentralerna ansågs lämpliga då nästan samtliga blivande mödrar kommer i kontakt med dem. Förutom språkanvändning har man frågat om ålder, vistelsetid i Sverige, om man ämnar stanna, födelseland och medborgarskap. Bortfallet har beräknats till 12%. Tolkning och översättning har tillgripits när det ansetts påkallat. I huvudsak har arbetet utförts av barnmorskorna, som liksom mödrarna mottog enkäten positivt. Resultaten redovisas i enkla tabeller och diagram. Bland de 667 anonymt avgivna svaren fanns 62 språk eller dialekter representerade.

Mödrarnas uppfattningar

Den snabba bearbetningen och den effektivt utnyttjade tiden till trots bör en del påpekanden göras om studiens uppläggning. Resultaten baserar sig endast på mödrarnas uppfattningar. Detta påverkar både validitet och reliabilitet. Vid en eventuellt utökad undersökning bör åtminstone stickprovskontroller göras av huruvida fädernas uppgifter stämmer med mödrarnas. I ett senare skede bör observationer göras om bådadas verkliga språkanvändning. Huvudspråken kan vara flera och variera efter situation, varför en bästa kompetens kan vara svår att ange. Det är dessutom svårt att förutsäga ett språkbruk i olika situa-